ΠΡΟΤΥΠΟ
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΛΟΔΙΚΗΣ

Σωτήρος Διός & Πραξιτέλους 153
ΠΕΙΡΑΙΑΣ
Τηλ. & Fax 211 0 134 134 – 135

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 17 ΙΟΥΝΙΟΥ 2020 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΠΤΑ (7)

Α1. α.
1. Λάθος
«ἡ δὲ τοῦ φρονῆσαι παντὸς μᾶλλον θειοτέρου τινὸς τυγχάνει, ὡς ἔοικεν, οὖσα».
2. Λάθος
«ὑπὸ δὲ τῆς περιαγωγῆς χρήσιμόν τε καὶ ὠφέλιμον καὶ ἄχρηστον αὖ καὶ βλαβερὸν γίγνεται».
3. Σωστό
«Τούτου τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, αὐτοῦ τέχνη ἂν εἴη, τῆς περιαγωγῆς, τίνα τρόπον ὡς ῥᾷστα τε καὶ ἀνυσιμώτατα μεταστραφήσεται»

Α1. β.
1. Η αντωνυμία «σφεῖς» αναφέρεται στη λέξη «ἐπαγγελλόμενοι» του αρχαίου κειμένου.
2. Η αντωνυμία «ᾧ» αναφέρεται στη λέξη «ὄργανον» του αρχαίου κειμένου.

Β1. Ο Σωκράτης, στη συνέχεια της αλληγορίας του σπηλαίου, προσπαθεί να προσεγγίσει το περιεχόμενο και τη λειτουργία της παιδείας, απορρίπτοντας τον ισχυρισμό των επαγγελματιών της εκπαίδευσης, πως δεν υπάρχει γνώση μέσα στην ψυχή και ότι οι ίδιοι τη βάζουν εντός της, σαν να δίνουν την όραση σε μάτια τυφλών. Επομένως, για να αποσαφηνίσει τον όρο της παιδείας, παραθέτει και αναλύει τους ακόλουθους όρους.

Αρχικά, το «ὄν/ τοῦ ὄντος» είναι η ουσιαστικοποιημένη μετοχή του εἰμί κι εδώ αποδίδει την υπαρκτική σημασία του ρήματος. Το «ὄν» είναι αυτό που πραγματικά υπάρχει. Για τον Πλάτωνα κυριαρχούν οι Ιδέες, όχι τα αισθητά πράγματα. Η ψυχή, δηλαδή, αρχικά στρέφεται προς το νοητό κόσμο και κατορθώνει να θεαθεί η ιδέα του Αγαθού που συμβολίζει ο ήλιος, το φως. Η αντίθεση ανάμεσα στο φως (τό φανόν/το φανότατον<ὁ φανός-ή-όν=φωτεινός, λαμπρός) και το σκοτάδι («τό σκοτῶδες») είναι συνηθισμένη στον Πλάτωνα και λειτουργεί συμβολικά, για να εκφράσει την αντίθεση μεταξύ παιδείας και απαιδευσίας. Μάλιστα, το «φανότατον» είναι το πιο φωτεινό τμήμα του όντος, η αληθινή πραγματικότητα, το οποίο δεν είναι άλλο από το ύψιστο αγαθό.

Ορίζεται, λοιπόν, η παιδεία ως μια τέχνη της περιαγωγής της ψυχής («τέχνη ἄν εἴη, τῆς περιαγωγῆς»), μια τέχνη που θα τη βοηθήσει να στραφεί όσο το δυνατό πιο εύκολα και αποτελεσματικά στον κόσμο των Ιδεών, αποστρεφόμενη από ό,τι μεταβλητό και ασαφές παρέχουν οι αισθήσεις. Η επιτυχία του έργου της παιδείας έχει ως βασική προϋπόθεση την επίγνωση πως το ζητούμενο δεν είναι να εμφυτευθεί εντός της ψυχής η ικανότητα προσέγγισης και αντίληψης του νοητού κόσμου, εφόσον ήδη τη διαθέτει, αλλά η μεταστροφή της, διότι η άγνοια συνίσταται στο γεγονός πως δεν είναι ορθά προσανατολισμένη, για να μπορεί να αντιλαμβάνεται και να διακρίνει ό,τι ανήκει στον νοητό κόσμο («οὐκ ὀρθῶς δέ τετραμμένῳ οὐδέ βλέποντι οἷ ἔδει»). Άρα, ο Πλάτωνας χρησιμοποιεί τον όρο «περιαγωγή» (=μεταστροφή), διότι η λέξη έχει φιλοσοφική βαρύτητα και δείχνει πως η γνώση και η παιδεία οφείλει να έχει καθολικό χαρακτήρα και να μην εστιάζει σε μονομερή προσέγγιση. Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται και η χρήση του δεοντολογικού ρηματικού επιθέτου «περιακτέον», το οποίο όμως δεν προτρέπει απλώς σε μια ευρύτερη θέαση, αλλά

Σωτήρος Διός & Πραξιτέλους 153
ΠΕΙΡΑΙΑΣ
Τηλ. & Fax 211 0 134 134 – 135

αποβλέπει σε μια μεταστροφή της ψυχής από τον κόσμο των αισθήσεων προς εκείνο των Ιδεών.

Συμπερασματικά, η παιδεία κατά τον Πλάτωνα, όντας μια εσωτερική διεργασία κι όχι εξωτερική, πρέπει να μηχανευτεί τρόπους («τοῦτο διαμηχανήσαθαι»), με απώτερο στόχο να στραφεί όλη ύπαρξη της ψυχής προς τον ήλιο, προς το αγαθό.

Β2. Ο Πλάτωνας δια στόματος Σωκράτη απορρίπτει την παιδεία στο πλαίσιο της σοφιστικής πρακτικής: η παιδεία δεν είναι μία διαδικασία με την οποία η επιστήμη, η ορθή και ασφαλής γνώση, εισάγεται στην ψυχή του μαθητή ως δέκτη ερεθισμάτων.

Με άλλα λόγια για τον Πλάτωνα μία πληροφορία ή ένα σύνολο νέων απόψεων που προσλαμβάνει ο άνθρωπος από εξωτερικές πηγές μέσω των αισθήσεών του, δεν συνιστούν έγκυρη και ασφαλή γνώση· πιθανόν να αποτελούν και παραπλάνηση προκαλώντας την ψευδαίσθηση κατοχής της. Για να τεκμηριώσει τον ισχυρισμό του χρησιμοποιεί μία σύντομη αναλογία- παρομοίωση «οἷον τυφλοῖς ὀφθαλμοῖς ὄψιν ἐντιθέντες». Ειδικότερα, όπως ένα μάτι «ὄμμα» στρέφεται μαζί με όλο το σώμα από το σκοτεινό μέρος προς το φωτισμένο, έτσι κι αυτό το όργανο μαζί με την ψυχή, χρειάζεται να στραφεί από το μεταβαλλόμενο κόσμο της εμπειρίας «ἐκ τοῦ γιγνομένου» προς την αντίθετη κατεύθυνση και να φτάσει ως την πιο κατάφωτη βαθμίδα του όντος «το φανότατον».

Ο Γλαύκων επιβεβαιώνει τη διαπίστωση του φιλοσόφου. Ο Σωκράτης, αντίθετα, δεν άσκησε επαγγελματικά τη διδασκαλία, αφού πίστευε ότι δεν μετέδιδε γνώσεις, αλλά βοηθά τον συνομιλητή του να ανακαλύψει την αλήθεια μέσω της διαλεκτικής μεθόδου. Επομένως με την επαναληπτική χρήση της πρόθεσης ἐν (ἐνούσης, ἐντιθέναι, ἐντιθέντες) αναδεικνύεται ο εσωτερικός και βιωματικός χαρακτήρας της γνώσης. Γι' αυτό και την ονομάζει συμβολικά ἀνάμνησιν (Φαίδων 76α). Αν η γνώση έχει ως στόχο τη σύλληψη της αλήθειας, τότε στοχεύει στην άρση της λήθης (ἀ-λήθεια). Γνωρίζω, με άλλα λόγια σημαίνει ξαναθυμάμαι. Κατά τον Πλάτωνα μετά την περιαγωγή της ψυχής μας στους ουράνιους τόπους, όπου είχε την ευκαιρία να γνωρίσει τις Ιδέες, συντελέσθηκε το γεγονός της φυσικής μας γέννησης. Τότε η ψυχή μας εισήλθε στο σώμα μας και το γεγονός αυτό στάθηκε η αιτία, ώστε να ξεχάσουμε τις Ιδέες. Στη συνέχεια η λήθη αυτή παγιώθηκε και η ψυχή μας άρχισε να τροφοδοτείται από τις αισθήσεις μας με ομοιώματα των Ιδεών. Επειδή έχουμε ξεχάσει τις Ιδέες, δε συνειδητοποιήσαμε ότι αυτά που βλέπουμε με τις αισθήσεις μας είναι απατηλές εικόνες «τῶν ὄντων» και πιστεύουμε ότι είναι τα αληθινά υπαρκτά όντα.

Εν κατακλείδι, με την επανάληψη της πρόθεσης ἐν και την αναλογία/ παρομοίωση που αξιοποιεί εκφράζει την πεποίθησή του πως ο άνθρωπος διαθέτει έμφυτη την ικανότητα της νόησης και τη δυνατότητα της έγκυρης γνώσης, η οποία δε θα βασίζεται στην εμπειρία, αλλά στην καθαρή λογική.

Β3.
1 - α
2 - γ
3 - β
4 - β
5 - γ

Σωτήρος Διός & Πραξιτέλους 153
ΠΕΙΡΑΙΑΣ
Τηλ. & Fax 211 0 134 134 – 135

Β4.α
φανόν- φάσμα
ἀνασχέσθαι- ανακωχή
περιακτέον- άξονας
τετραμμένῳ - ανατροπή
ἐντιθέντες-παρακαταθήκη
ἀπόλλυσιν- απώλεια

Β4.β
ἐπιστήμης
Τα τελευταία χρόνια η επιστήμη της ιατρικής εξελίσσεται ραγδαία, συντελώντας στην ίαση ανίατων ασθενειών.

ἐπαγγελλόμενοι
Στις αρχές του 20ου αιώνα, πολλοί θεωρούσαν την Αμερική «γη της επαγγελίας».

Β5. Η παιδεία είναι η γενικότερη καλλιέργεια του ανθρώπου που διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο, αφενός στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του ατόμου αφετέρου στην προαγωγή της ευζωίας του συνόλου. Γι' αυτό και ο Πλάτων και ο Αλέξανδρος Δελμούζος δίνουν μεγάλη σημασία στην απόκτησή της.

Ειδικότερα, στο πρωτότυπο κείμενο η αληθινή παιδεία, κατά τον Πλάτωνα, όπως διατυπώνεται από τον Σωκράτη, είναι μια στάση ζωής(«σύν ὅλῃ τῇ ψυχῇ.....ἀνασχέσθαι θεωμένη») η οποία κατευθύνει την ψυχή σε αυτό που έχει ουσία, στο «ὄν», ενώ την απομακρύνει από τον απατηλό κόσμο των αισθήσεων. Επίσης, επισημαίνεται πως αυτή η πορεία από την άγνοια στη γνώση είναι ανηφορική και απαιτεί κόπο, προσωπικό χρόνο και συνεχή προσπάθεια(«σημαίνει ταύτην.....ᾧ καταμανθάνει ἕκαστος»). Συνεπώς, μόνο αν η ψυχή στρέψει το βλέμμα της στη γνώση, η ανθρώπινη ζωή αποκτά νόημα, γίνεται καλύτερη και σε αυτό το στόχο πρέπει να αποβλέπει.

Αντίστοιχα, ο Αλέξανδρος Δελμούζος στο μεταφρασμένο απόσπασμα θεωρεί πως η παιδεία αποτελεί το σημαντικότερο μέσο για την επίτευξη της προσωπικής και συλλογικής ευτυχίας. Αυτό πραγματοποιείται, γιατί η παιδεία είναι ουσιαστικά η καλλιέργεια της ψυχής που αποσκοπεί στον εμποτισμό του ανθρώπου από ηθικές αρχές. Ταυτόχρονα, τονίζει πως η κατάκτησή της είναι μια εσωτερική υπόθεση κι όχι κάτι που παρέχεται στον άνθρωπο από εξωτερικούς παράγοντες. Αντίθετα, απαιτείται ο ατομικός μόχθος του, γεγονός που φαίνεται από την παρομοίωσή του με την ανάβαση μιας σκάλας («με προσπάθεια και δοκιμασία λυτρώνεται..... σκαλί το σκαλί προς τον ελεύθερο άνθρωπο»). Ωστόσο, αυτή η ανοδική πορεία δεν είναι ίδια για όλους τους ανθρώπους, ούτε φτάνουν στο ίδιο σημείο ηθικής τελείωσης, διότι εξαρτάται από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της προσωπικότητας του κάθε ατόμου («στο ιδανικό αυτό μπορεί να πλησιάσει άλλος.....ανάλογα με τη δύναμή του»).

Καταληκτικά, με βάση και τα δύο αποσπάσματα, συμπεραίνουμε πως η παιδεία είναι εκείνο το « ὑπέρτατο αγαθό» που θα συντελέσει στην καλλιέργεια του ήθους, διότι μόνο με αυτό τον τρόπο το άτομο θα μάθει να συμπεριφέρεται έντιμα και θα αποκτήσει την ηθική αρετή.

Σωτήρος Διός & Πραξιτέλους 153
ΠΕΙΡΑΙΑΣ
Τηλ. & Fax 211 0 134 134 – 135

Αδίδακτο κείμενο

Γ1. Εάν πάλι κανείς με ρωτήσει, αλήθεια (πράγματι), εάν κάποιος αδικεί την πόλη (μας), υποστηρίζεις (λες) ότι πρέπει και προς αυτόν να κάνουμε ειρήνη; δεν θα το έλεγα (υποστήριζα)· αλλά περισσότερο υποστηρίζω (λέω) ότι πολύ πιο γρήγορα θα τιμωρούσαμε αυτούς (που αδικούν την πόλη), εάν δεν αδικούμε κανέναν (δε δίνουμε την αφορμή σε κανέναν να αδικεί) · διότι (τότε) δεν θα είχαν κανέναν σύμμαχο.

Γ2. Στο απόσπασμα που μας έχει δοθεί, ο Ξενοφώντας συνδέει την οικονομική άνθηση της Αθήνας με τα αγαθά της ειρήνης. Αναζητώντας, λοιπόν, αρχικά τα πλεονεκτήματα της ειρήνης θα μπορούσαμε να βρούμε ότι σε παλαιότερες εποχές εισήχθησαν στην πόλη πάρα πολλά χρήματα σε περίοδο ειρήνης (γὰρ τό τε παλαιὸν ... ἀνενεχθέντα). Επίσης, όταν έγινε ειρήνη στη θάλασσα και δεν πραγματοποιούνταν ναυτικές μάχες, αυξήθηκαν τα έσοδα και ήταν δυνατό οι πολίτες να χρησιμοποιούν αυτά, όπως ήθελαν (ἐπεὶ δὲ εἰρήνη...βούλονται).

Αντίθετα, από τον πόλεμο προκύπτουν μόνο μειονεκτήματα. Αρχικά δαπανώνται πόροι, καθώς ξοδεύονται για τις ανάγκες του πολέμου και για όποιες άλλες προετοιμασίες είναι απαραίτητες για την διεξαγωγή του. Στη συνέχεια απουσιάζουν έσοδα, που θα μπορούσαν να διοχετευτούν σε ειρηνικά έργα και να καλυτερεύσουν τη ζωή των Αθηναίων (ἐν τῷ νῦν χρόνῳ... καταδαπανηθείσας).

Γ3.α.

ἐκλιπούσας ⟶ ἐξέλειπες

εἰσελθούσας ⟶ εἰσῄεις και εἰσῄεισθα

καταδαπανηθείσας ⟶ κατεδαπανῶ

Γ3.β.

	Θετικός	**Υπερθετικός**
μᾶλλον:	μάλα	μάλιστα
θᾶττον:	ταχέως/ ταχύ	τάχιστα

Γ3.γ.

τις ⟶ τισί(ν)

προσόδους ⟶ αἱ πρόσοδοι

πολίταις ⟶ ὦ πολῖτα

Γ4.α.

ἤ εἰρήνην: υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου «εἶναι» (ετεροπροσωπία). Λειτουργεί ως β΄ όρος σύγκρισης (ἤ + ομοιόπτωτα με τον α΄ όρο σύγκρισης : τόν πόλεμον).

ταῦτα: υποκείμενο του ρηματικού τύπου «ἄν κριθείη» (αττική σύνταξη).

τῶν προσόδων: ετερόπτωτος προσδιορισμός, γενική διαιρετική από το «πολλάς».

Σωτήρος Διός & Πραξιτέλους 153
ΠΕΙΡΑΙΑΣ
Τηλ. & Fax 211 0 134 134 – 135

ἄγειν: υποκείμενο του ρηματικού τύπου «χρή», τελικό απαρέμφατο (ετεροπροσωπία).

Γ4.β.
Ἀνενεχθέντα: είναι κατηγορηματική μετοχή. Εξαρτάται από το ρηματικό τύπο «εὑρήσει» αναφέρεται στο αντικείμενο του «χρήματα», το οποίο είναι υποκείμενο της μετοχής και λειτουργεί συντακτικά ως κατηγορηματικός προσδιορισμός σε αυτό.

Γ4.γ.
«πῶς ἂν ἄμεινον ταῦτα κριθείη»: Δευτερεύουσα, ονοματική, πλάγια ερωτηματική πρόταση, μερικής άγνοιας (εισάγεται με το «πῶς»). Συντακτικά λειτουργεί ως αντικείμενο στο ρηματικό τύπο «οὐκ οἶδα» .

«ὡς χρὴ καὶ πρὸς τοῦτον εἰρήνην ἄγειν»: Δευτερεύουσα, ονοματική, ειδική πρόταση. Συντακτικά λειτουργεί ως αντικείμενο στο ρηματικό τύπο «λέγεις» .

ΠΡΟΤΥΠΟ